

Sociální zabezpečení
Funkce
Činitelé, financování

22. 9. 2006

Katedra veřejné ekonomie

Mirka Wildmannová

mirkaw@econ.muni.cz

Sociální zabezpečení

- = nástroj realizace sociální politiky
- = zabezpečení příznivých životních podmínek pro občany, jejichž potřeby nelze z objektivních důvodů zabezpečovat rozdělováním podle pracovního výkonu
- = souhrnné označení pro všechny instituce, které poskytují
 - radu (poradenství)
 - ochranu (prevenci)
 - materiální a peněžní plnění
 - služby
 - azyl (ústavní péči)

Nástroje sociálního zabezpečení

- **Legislativní úpravy, administrativní, institucionální i technickou infrastrukturu, finanční nástroje**
- **Transfery příjmu peněžních dávek**
 - poskytování na základě testování příjmů
 - poskytovaných bez testování příjmů
- **Služby či naturální požitky**

Účinky systému SZ

1. Externí efekty

- *Makroekonomické efekty*

- dopady na fiskální systém a veřejné rozpočty

- dopady na pracovní trh

- *Mikroekonomické efekty*

- redistributivní efekty (horizontální, vertikální)

- disincitivní efekty (pro příjemce dávek...)

2. Interní efekty (pro vnitřní systém SZ)

Funkce SZ

Ekonomické

- **Pojištění vůči jistým životním událostem**
- **K regulaci monopolů**
- **Existence externalit (negativní dopad na ŽÚ)**
- **Zajištění některých preferovaných statků**
- **Nápomoc procesu kapitálové akumulace přímo**
- **Pomoc reprodukce PS, nepřímá podpora akumulace**
- **Zajištění kontinuity ekonomického systému podporou jeho politické legitimacy**

Sociální funkce

- **Rozdělení zdrojů v souvislosti s životními událostmi**
- **Zmírnění nerovnosti ve společnosti**
- **Zajištění specifických oblastí spotřeby (sociální význam)**
- **Podpora schopnosti jednotlivců účastnit se života komunity**

Činitele sociálního zabezpečení

- žádná společnost neexistuje izolována od ostatních, proto je nutné rozdělení:
 - a) Endogenní faktory* (demografické, ekonomické, sociologické, politické)
 - b) Exogenní faktory* (akademické a politické sociální myšlení, světové politické ideologie, mezinárodní právo sociálního zabezpečení, technika sociální ochrany, mezinárodní technická spolupráce apod.)

Vývoj instituce SZ

- **Je závislý na globálním hodnocení všech faktorů ve hře s příslušnými zákonodárci v rámci politické situace, jež převládá v době parlamentních debat předcházejících hlasování**
- **Viz. rozbor historie české sociální reformy v roce 2003**

Sociální instituce SZ

- **Jde o instituci tak hlubokého rozsahu, že je po určité době schopna zpětně působit na všechny základní endogenní faktory, tj. na demografii, ekonomiku, sociologické uskupení občanů, na politiku**
- **Žádná instituční reforma se nekoná ve vzduchoprázdnu – vždy se definovalo s odkazem na to, co existovalo v minulosti**

Vnitřní činitele sociálního zabezpečení

Demografický faktor

- **kvantitativní demografie**
- **Kvalitativní demografie**

Ekonomický faktor

- **různé typy závislosti na ekonomickém faktoru**
- **Zneužívání instituce pro ekonomické účely**
- **Ekonomické mantinely sociálních opatření**

Vnitřní činitele sociálního zabezpečení

Sociologický faktor

- sociální partneři
- Zájmové skupiny
- Sektor sociální ekonomiky
- Soukromý sektor

Politický faktor

- politické systémy a sociální zákonodárství
- Politická mechanika přípravy a novelizace zákonů

Vnější činitele sociálního zabezpečení

- **sociální myšlení a právo**
- **Technika sociální ochrany**
- **Prostředky a média kulturních přenosů**
 - **Národní pole**
 - **Mezinárodní pole**

Metody realizace a financování SZ

- **Spoření**
- **Soukromé pojištění**
- **Podnikové zaopatření**
- **Sociální pojištění**
- **Státní zaopatření**
- **Sociální pomoc**

Srovnávací analýzy - typologie podle **autorů**

- **Akademičtí pracovníci**
- **Orgány státní správy**
- **Mezinárodní organizace**

Srovnávací analýzy - typologie podle účelu srovnávacího studia

- **Vědecké studie**
- **Prakticky orientované studie**
- **Srovnávací reference**
- **Popisné přehledy sociálních institucí**

Sociální stát

- 1. Podle Titmüsse**
- 2. Podle Esping – Andersena**

= ideální typy států – v realitě obsahují příměsi z ostatních modelů

Různá kritéria komparace

Esping – Andersen:

- **Analýza důchodových systémů**
- **Nemocenský systém**
- **Dávky v nezaměstnanosti**

Ginsburg (srovnání)

- **Ideologie sociálního státu a výdaje na něj**
- **Politiky podpor příjmu**
- **Přístup k etnickým minoritám**
- **Ženy a rodinné politiky**
- **System péče o zdraví**

Různá kritéria komparace

Walter Korpi:

- **Všeobecná podpora rodiny**
- **Podpora dvoukariérové rodiny**
- **Podpora tržní orientaci**

Současné priority sociálních států - evropských

- 1. Hledání rovnováhy mezi ekonomickou efektivitou a sociální únosností**
- 2. Snaha o integraci žadatelů o práci prostřednictvím pobídkových programů a zároveň posílení role trhu v politikách zaměstnanosti**

Posun ve vývoji evropské sociální politiky

- **Posílení role trhu v rámci systémů SZ**
- **Expanze provizí založených na principu pojištění**
- **Privatizace v oblasti sociální zodpovědnosti**
- **Větší formalizace a přísnější pravidla pro poskytování sociálních služeb**
- **Rostoucí diferenciaci v poskytovaných službách pro různé skupiny uživatelů**

Použitá literatura:

- **Munková, G., kol.: Sociální politika v evropských zemích, Karolinum 2004
Kapitola: I. , II.,
dostudovat kap. III.**